

IQTISODIY NAZARIYANING ZAMONAVIY JAMIYATDAGI TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI

Bozorboeva Diyora-Bonu Shodlik qizi

Urganch davlat universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6835109>

Annotatsiya. Ushbu maqolada iqtisodiy nazariyaning bugungi kundagi inson hayoti faoliyati davomidagi tutgan o'rni uning insonlar ya'ni jamiyatning hayotida tutgan o'rni haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, ishlab chiqarish, ehtiyoj, kapital, moddiy extiyoj, mehnat bozori.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация. В данной статье представлена информация о роли экономической теории в жизни человека на сегодняшний день, ее роли в жизни людей, то есть общества.

Ключевые слова: экономика, производство, потребность, капитал, материальный спрос, рынок труда.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF ECONOMIC THEORY IN MODERN SOCIETY

Abstract. This article provides information about the role of economic theory in the life of a person today, its role in the life of people, that is, society.

Key words: economy, production, need, capital, material demand, labor market.

KIRISH

Har bir inson har kuni turli iqtisodiy muammolarga duch keladi: oziq-ovqat, uy-joyga bo'lgan ehtiyojini qanday qondirish, kiyim-kechak, ta'lim, dam olish va hokazo, qanday turdagi iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanish, u yoki bu narsani sotib olish yoki olmaslik, ma'lum bir mahsulotni sotib olish yoki kerakli xizmatni ko'rsatish uchun etarli daromad bormi va hokazo. Shunday qilib, iqtisodiyot zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanadi. Zamonaviy dunyoda o'zining munosib o'rnini egallay oladigan kuchli va farovon davlat yaratish uchun ilmfan va innovatsiyalarga asoslangan raqobatbardosh va ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini rivojlantirish zarur. Biz ilmiy-texnika taraqqiyoti davrida, yangi moddiy va ma'naviy ne'matlarning paydo bo'lishi va ularning ayirboshlanishi bilan jamiyatning iqtisodiy o'sishini belgilab beradigan davrda yashayapmiz. Zamonaviy iqtisodiyotning ko'plab tanqidchilari iqtisodiy o'sishning o'sishi ekologik muvozanatning nomutanosibligiga va ishsizlikning ko'payishiga olib keladi, chunki kasbiy mahorat va tajriba texnologik taraqqiyot bilan eskirishi mumkin. Ammo ilmiy-texnikaviy taraqqiyot nafaqat iqtisodiy o'sishni oshirish omillaridan biri, balki butun jamiyat taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichidir. Shunday qilib, yangi texnologiyalarsiz jamiyat chuqur turg'unlikka duch keladi, bu esa odamlar uchun ancha salbiy oqibatlariga olib keladi. Iqtisodiy o'sishning qonuniyatlari va omillarini o'rganish bilan iqtisodiy nazariya kabi fan shug'ullanadi.

Iqtisodiyot nazariyasi - bu bir tomondan mantiqqa, tarixiy tajribaga, ikkinchi tomondan esa, nazariy tushunchalarga, qarashlarga asoslangan iqtisodiy jarayonlar va hodisalar,

iqtisodiyotning faoliyati, iqtisodiy munosabatlar haqidagi barcha nazariy g'oyalar. iqtisodchilar. Iqtisodiyot nazariyasi fan sifatida xalq an'analari, millati, moyilligi va siyosiy qarashlariga duchor bo'lgan shaxsni jamiyat a'zosi sifatida ko'rib chiqadi. Keling, iqtisodiy nazariyaning zamonaviy jamiyat uchun qanday rol o'ynashini ko'rib chiqaylik. Inson jamiyatning bir qismi sifatida ehtiyojlarni qondirmasdan mavjud bo'lolmasligini hamma biladi. uchun mos asboblarni ehtiyojlarni imtiyozlar deb ataladi. Foyda ma'lum bir ijobiy ma'noni o'z ichiga olgan narsadir - bu mahsulot va xizmatlar, bular inson ehtiyojlarini qondirishning moddiy va nomoddiy vositalaridir.

TADQIQOT METODI VA METODOLOGIYASI

Foydalari juda ko'p. Ammo shartli ravishda ularni ikki guruhga bo'lish mumkin - bu bepul va iqtisodiy foyda. Ko'proq yoki kamroq cheksiz miqdorda mavjud bo'lgan tovarlar bepul tovarlardir (yerning ba'zi hududlarida havo, quyosh issiqligi, suv). Boshqa tovarlar cheklangan miqdorda mavjud bo'lib, ular non, CD, mashina, bilim, dasturchi xizmatlari kabi iqtisodiy tovarlar deb ataladi. Iqtisodiy ne'matlar - faqat iqtisodiyotda, xo'jalik ijodiy faoliyati natijasida, ishlab chiqarish orqali yaratilishi mumkin bo'lgan tovarlardir. Ishlab chiqarish inson hayotining zaruriy omili ekanligi shubhasiz haqiqatdir. Ammo odamlarni ishlab chiqarish kabi faoliyat bilan shug'ullanishga nima undayotgani haqida ko'plab fikrlar mavjud. Masalan, psixologlarning fikriga ko'ra, ijodkorlik, tasavvurga, fantaziyaga, sezgiga tayanib, odamni moddiy yoki nomoddiy manfaatlar ishlab chiqarishga undaydi.

Boshqalar, inson shunchaki hech narsa ishlab chiqara olmaydi, deb hisoblashadi. Zero, insonning tabiiy holati faoliyat holatidir. Siz tirikligingizda turli xil ishlar, jumladan ishlab chiqarish bilan shug'ullanasiz. Ishlab chiqarishning butun ma'nosini faqat fiziologik ehtiyojlarni tufayli zarurat sifatida ko'radigan odamlar bor. Bu nuqtai nazarlarning barchasi mavjud bo'lish huquqiga ega va bundan tashqari, ular o'zaro bog'liqdir, shuning uchun ularni har tomonlama o'rganish kerak. Shunday qilib, barcha olingan natijalarni birlashtira oladigan, ishlab chiqarishning turli sharoitlarga bog'liqligini o'rganadigan va jamiyat turmush darajasini oshirish strategiyasini ishlab chiqadigan yagona ilmiy nazariya bo'lishi kerak. Bunday nazariya shunchaki iqtisodiy nazariya bo'lib, uni u yoki bu shaxsning alohida yoki individual hayoti emas, balki barcha odamlarning birgalikdagi xatti-harakatlari, bundan tashqari, ijtimoiy ishlab chiqarish munosabatlari tizimi qiziqtiradi. Iqtisodiyot nazariyasi iqtisod fanining asosiy asosidir.

Nazariya va amaliyotning o'zaro ta'siri iqtisodiyotning asosiy tamoyilidir. Nazariy jihatdan oqilona fikrlash tufayli iqtisodiy rivojlanish qonuniyatlari va qonuniyatlar birgalikda o'rganiladi. Aynan u sizga moddiy resurslardan foydalanish yo'nalishlarini tanlash bo'yicha samarali qarorlar ishlab chiqishga imkon beradi hamda resurslardan oqilona foydalanishni ham ko'rsatib beradi desak mubolag'a bo'lmaydi. Bundan tashqari, iqtisodiy nazariya shunchaki insonning dunyoqarashini kengaytiradi, zamonaviy jamiyat uchun dolzarb bo'lgan ko'plab javoblarga javob beradi, iqtisodiy tafakkurni rivojlantiradi, biznesda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi, shu orqali inson farovonligini oshiradi. Xohlaymizmi yoki yo'qmi, biz hozir bozor iqtisodiyoti davrida, kapitalizm davrida yashayapmiz. Kapitalizm esa hukmronlik va bo'ysunish tizimidir. Ish haqi ishchilarining qattiq ekspluatatsiyasi qabul qilingan norma bo'lgan tizim.

TADQIQOT NATIJASI VA MUHOKAMA

Kapital hamma narsani boshqaradi (lotin tilidan tarjima qilingan kapitalis - boshliq). Agar sizda kapital bo'lmasa, siz maoshli ishchisiz. Ehtimol, butun umr kapitalistning "amakisini" uchun ishlashga to'g'ri keladi. Iqtisodiyot nazariyasi sotsiologiya, psixologiya, tarix va boshqa ko'plab

fanlarning bilimlarini hisobga olgan holda, bu iqtisodiy tizim qanday ishlashini tushunishga imkon beradigan axborot ta'minotidir. Odamlar ushbu tizimda o'zini qanday tutish kerakligini bilishadi. Ushbu iqtisodiy tizimda qanday qarshi turish, yashash yoki rivojlanish. Iqtisodiyot jamiyat mavjud bo'lgan joydagina mavjud bo'lishi va rivojlanishi mumkin. Jamiyat bor joyda esa siyosat ham bor. Iqtisodiyot siyosatdan tashqarida bo'lishi mumkin emas. Uning samaradorligi uning siyosiylashuv darajasiga bog'liq bo'ladi. Aynan iqtisodiy nazariya davlatning maqbul iqtisodiy siyosatini ishlab chiqish uchun asos bo'lib, uning asosiy maqsadi qiyinchiliklarni bartaraf etish, shuningdek, mamlakatdagi nomaqbul jarayonlarni nazorat qilishdir. Bundan tashqari, iqtisodiy nazariya, asosan, ijtimoiy fan bo'lib, barcha professional iqtisodiy fanlar: menejment, moliya, kredit, buxgalteriya hisobi va boshqalarga fundamental bilim beradi. U odamlarning ijtimoiy muhitdagi xatti-harakatlari haqida qimmatli bilimlarni beradi, fundamental qarorlarni oqilona qabul qilishga yordam beradi.

XULOSA

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki ko'pchilik so'rashadi, agar men iqtisodchi bo'lmasam va hayotimni iqtisod bilan bog'lashni istamasam, nega men iqtisodiy nazariyani bilishim kerak, bu menga hech qanday aloqasi yo'q. Bu savolga javob juda oddiy. Inson qaysi kasbni tanlamasin, uy-joy uchun qaysi mamlakatni tanlamasin, u doimo jamiyat deb ataladigan yagona tizimning bir qismi bo'lib qoladi. Unda qandaydir tarzda omon qolish uchun u bilishi kerak: pul nima; narxni nima tashkil qiladi va nima uchun ko'tariladi yoki tushadi, ish haqi nima uchun kerak va boshqalar. Biz har kuni soliq, foyda, bank, kredit, ijara, daromad va boshqalar kabi tushunchalar bilan shug'ullanishimiz kerak. Kerakli bilimlarsiz inson zamonaviy dunyoda yashay olmaydi. Ijtimoiy tizim qanday ishlashini biladiganlar uni oddiygina "ezadi". Bugungi kunda har qachongidan ham ko'proq ibora dolzarb bo'lib bormoqda - "Axborotga ega bo'lgan dunyoga egalik qiladi". Aynan iqtisodiy nazariya insonga jamiyatning zamonaviy iqtisodiy tizimiga moslashishi va o'zini anglashiga yordam beradigan bilimlarni berishi mumkin.

REFERENCES

1. Mc Connell, Brue. Economics. 17th edition. Mcgraw-hill/Irwin, USA, 2014.
2. Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus. Economics. 19th Edition. McGraw-Hill Companies. USA. 2015.
3. Xodiev B.YU., SHodmonov SH.SH. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: Barkamol fayz media, 2017. – 783 bet.
4. Shodmonov Sh.Sh., G'ofurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2010. – 728 bet.
5. O'lmasov A., Vahobov A.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: «Iqtisod-moliya», 2014. – 480 bet.